

א"ה: הנני מודה בזה לכל מי שהגיע ושמח כאו"א אשר בשמו הטוב יבורך בס"ד, והשתתף עמנו בשמחת נישואי בנו החתן הרב דוד נ", ויה"ר שיזכו כולם כל עמו בית ישראל לבשורות טובות ישועות ונחמות ברו"ג אכ"ר.

תשובות הגר"ח (כת"י)

חוקת

ש. חוקת כ' כ"ט. פרש"י וז"ל, ויראו כל העדה וגו'. כשראו משה ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן אמר להם מת אמרו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר את המגפה ישלוט בו מלאך המות מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה ראו והאמינו עכ"ל, יש לשאול היאך ע"י שמלאכי השרת הראוהו להם מוטל במטה מיד ראו והאמינו והרי כבר הי' שראו והאמינו ולא הי' דבר נכון והיינו הא דפרש"י בפ' כי תשא ל"ב א' וז"ל כי זה משה האיש. כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים עכ"ל, ולכאור' צ"ב.

ת. פ"א לא הוי חזקה.

ש. בהנ"ל. האם שייך ליישב כך, דכאן ראו גם את 'מלאכי השרת', וכיון שכן על כרחך שאי"ז השטן וזהו אמת. (ושמא זהו מיד בקש משה 'רחמים' והיינו רחמים שיראו את מלה"ש, דאל"כ הול"ל מיד עמד משה 'והתפלל').

ת. יפה.

ש. בהנ"ל. האם שייך ליישב עוד, דאילו גבי משה רבינו הראהו השטן 'באויר רקיע השמים', ואילו גבי אהרן לא נזכר כן ושמא מלה"ש הראוהו 'בארץ' מוטל במטה (ומ"מ לא יכלו ליטול את אהרן כי הי' ברשותם של מלה"ש).

ת. א"צ לכך.

ש. שם. מ"ש אפשר מי שעומד כנגד המלאך כו' ישלוט בו מלאך המות כו', לכאור' צ"ב דהא אהרן לא נפטר ע"י מלאך המות וכמ"ש מרן שליט"א בטעמא דקרא בפ' חוקת ד"ה הנוגע.

ת. הם חשבו כך.¹

ש. כתב מרן שליט"א בלמכסה עתיק פ' חוקת בענין סיחון ועוג דאחים היו, וצ"ב דעוג מצינו שניצל מימי המבול בצידי התיבה (ולפי מ"ש מרן שליט"א שם דעה שסיחון נולד מאשת חם על כרחק שנולד לאחר המבול, אמנם אין דעה זו תתכן עם הדעה שהיו אחים לכאור').
ת. למה לא (אחות סיחון נשאת לחם).²

תשובות הגר"ח (כת"י)

על שו"ע או"ח ומשנה ברורה

(כאמור מכבר, לבקשת מרן שליט"א, אין לסמוך ע"ז למעשה)

ש. כתב הסמ"ע (חו"מ סימן תכ"א ס"ק כ"ח) שראובן המכה את שמעון אסור ללוי להציל את שמעון במה שיכה לראובן אם 'מכח שנאה בא להכותו ולא להפרישו מהאיסור' יעו"ש, ולכאור' עיקר דבריו הם רק לגבי חיוב מזיק, שלוי לא יפטר מתשלומין לראובן אם מכח שנאה הכהו, אבל לגבי האם בפועל מותר ללוי להכות את ראובן כשבא להכותו מכח שנאה, בעיקר הדבר, הנידון יהיה, נידון של מה נדחה מפני מה, דהיינו שהנידון יהיה האם לא תעמוד על דם רעך שמחייב את לוי להכות את ראובן דוחה את הלאו של לא יוסיף שמחייב את לוי לא להכות את ראובן, כך היה צריך להיות בעיקר הדבר, אבל בפועל אינו כן, כי לשון החפץ חיים (הלכות רכילות פרק ט' ס"ק ג') אך כונתנו שיכריח את עצמו בעת הסיפור לכוון לתועלת, יעו"ש, והבנתי מדברי מרן שליט"א, שגם, אם יכריח את עצמו לכוון לתועלת, ולא יצליח אליבא דאמת לכוון לתועלת, שפיר חשיב כמכוון לתועלת, (ואולי הוא משום שנחשב אנוס במה שאינו יכול ברגע קטן להסיר את השנאה מלבו, ובפרט במצב זה שאינו ביישוב הדעת כשרואה שמכים את שמעון חבירו), ולפי זה נמצא שאין כאן אופן שיהיה בו נידון של האם לא תעמוד על דם רעך דוחה את הלאו דלא יוסיף.

ת. ישתדל לכוין.

¹ושמא לכן הראוהו 'מלאכי השרת' שיבינו מזה שלא נפטר ע"י מלאך המות רק ע"י מלאך של רחמים ע"י בזה בתשובות הגר"ח ח"א תשובה צ"ח ובהערה 106 יעו"ש והבן.

²לכאורה צ"ל: אם עוג נשאת לחם.

ש. שאלנו את מרן שליט"א: כתב הסמ"ע (חו"מ סימן תכ"א ס"ק כ"ח) שראובן המכה את שמעון אסור ללוי להציל את שמעון במה שיכה לראובן אם 'מכח שנאה בא להכותו ולא להפרישו מהאיסור' יעו"ש, ולכאור' עיקר דבריו הם רק לגבי חיוב מזיק, שלוי לא יפטר מתשלומין לראובן אם מכח שנאה הכהו, אבל לגבי האם בפועל מותר ללוי להכות את ראובן כשבא להכותו מכח שנאה, בעיקר הדבר, הנידון יהיה, נידון של מה נדחה מפני מה, דהיינו שהנידון יהיה האם לא תעמוד על דם רעך שמחייב את לוי להכות את ראובן דוחה את הלאו של לא יוסיף שמחייב את לוי לא להכות את ראובן, כך היה צריך להיות בעיקר הדבר, אבל בפועל אינו כן, כי לשון החפץ חיים (הלכות רכילות פרק ט' ס"ק ג') אך כונתנו שיכריח את עצמו בעת הסיפור לכוון לתועלת, יעו"ש, והבנתי מדברי מרן שליט"א, שגם, אם יכריח את עצמו לכוון לתועלת, ולא יצליח אליבא דאמת לכוון לתועלת, שפיר חשיב כמכוון לתועלת, (ואולי הוא משום שנחשב אנוס במה שאינו יכול ברגע קטן להסיר את השנאה מלבו, ובפרט במצב זה שאינו ביישוב הדעת כשרואה שמכים את שמעון חברו), ולפי זה נמצא שאין כאן אופן שיהיה בו נידון של האם לא תעמוד על דם רעך דוחה את הלאו דלא יוסיף. והשיב מרן שליט"א: ישתדל לכוין. ע"כ. ויש לשאול מה הכוונה.

ת. לשם מצוה.

ש. בהנ"ל. בדברי החפץ חיים שהיתר לשון הרע לתועלת הוא דווקא כשמתכוין המספר לשם התועלת, שלוי אסור לו לספר לשמעון שראובן יזיק לו אם יקח אותו לשותפו אם לוי מתכוין בזה כוונה רעה, כתב לי מרן שליט"א שאין הלא תעמד על דם רעך דוחה את האיסור לשון הרע, ולכאור' ביאור דברי מרן שליט"א האלו הם על פי הדברים הנ"ל שהבנתי מדברי מרן שליט"א שלוי צריך להכריח את עצמו לכוון לתועלת ואם הכריח את עצמו ולא הצליח בזה הרי זה גם נחשב לגבי ענינו שהוא מכוין לתועלת, עד כאן מה שהבנתי מדברי מרן שליט"א, ולפי זה מבואר לי מה שכתב לי מרן שליט"א שאין הלא תעמד על דם רעך דוחה את האיסור לשון הרע, שהכוונה היא שכאן אין אופן כזה שיהיה בו נידון האם לא תעמוד דוחה, שהרי חייב להכריח את עצמו לכוין לתועלת, ואם מכוין לתועלת, הלשון הרע לתועלת הוא הותרה ולא דחוייה, (ולעולם באופן שכן יהיה נידון האם לא תעמוד על דם רעך דוחה איסור לשון הרע, על זה לא מבואר בדברי מרן שליט"א שאין לא תעמוד דוחה, כי מרן שליט"א רק נתכוין שאין נידון זה, שכאן אין אופן שצריך להגיע לדחוייה).

ת. צריך לכוין רק למצוה.

ש. שאלנו את מרן שליט"א: בדברי החפץ חיים שהיתר לשון הרע לתועלת הוא דווקא כשמתכוין המספר לשם התועלת, שלוי אסור לו לספר לשמעון שראובן יזיק לו אם יקח אותו לשותפו אם לוי מתכוין בזה כוונה רעה, כתב לי מרן שליט"א שאין הלא תעמד על דם רעך דוחה את האיסור לשון הרע, ולכאור' ביאור דברי מרן שליט"א האלו הם על פי הדברים הנ"ל שהבנתי מדברי מרן שליט"א שלוי צריך להכריח את עצמו לכוון לתועלת ואם הכריח את עצמו ולא הצליח בזה הרי זה גם נחשב לגבי ענינו שהוא מכוין לתועלת, עד כאן מה שהבנתי מדברי מרן שליט"א, ולפי זה מבואר לי מה שכתב לי מרן שליט"א שאין הלא תעמד על דם רעך דוחה את האיסור לשון הרע, שהכוונה היא שכאן אין אופן כזה שיהיה בו נידון האם לא תעמוד דוחה, שהרי חייב להכריח את עצמו לכוין לתועלת, ואם מכוין לתועלת, הלשון הרע לתועלת הוא

הותרה ולא דחוייה, (ולעולם באופן שכן יהיה נידון האם לא תעמוד על דם רעך דוחה איסור לשון הרע, על זה לא מבואר בדברי מרן שליט"א שאין לא תעמוד דוחה, כי מרן שליט"א רק נתכוין שאין נידון זה, שכאן אין אופן שצריך להגיע לדחוייה). והשיב מרן שליט"א: צריך לכוין רק למצוה. ויש לשאול, מה הכוונה.

ת. היינו הך.

<< נשמח מאד מאד להערות הארות וביאורים לתשובות מרן שליט"א הנ"ל.

<< מצורף קובץ נוסף של חידו"ת על פרשיות קרח, חוקת, מתוך ספרנו מאור אהרן שי"ל בשנת תשס"ט, ונשמח להערות והארות בס"ד.

<< אפשר בס"ד להשיג אצלנו במייל את ספרי התשובות שכבר הודפסו בס"ד ושאר ספרים אי"ה.

<< ניתנת הרשות ואף מצוה גדולה היא למי שיש בידו וברשותו האפשרות להעביר הלאה את התשובות לכל מאן דבעי, אם ע"י אימייל ואם ע"י שידפיסו, הכל כדי לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולציין כתובתינו ע"מ שאם יהיו הערות והארות יוכלו לשלחם אלינו בעזרת השי"ת.

בברכה מחבה, אהרן בן הגאון הגדול רבי יעקב הלוי שליט"א גרנדש,

חזון איש 2/2 ת"ד 3096

זכרון יעקב, ארץ ישראל, פל': 0548408381